

Tips og triks i hverdagsprotetikk

Protetikerne Sven Scholander og Martin Janda gir oss en oversiktlig og systematisk gjennomgang av ulike temaer innen fagfeltet oral protetikk med to inspirerende forelesninger på NTFs landsmøte.

 JØRN A. AAS
 TONJE CAMACHO

Første forelesning har tittelen «Bra grejor». Dette er en gjennomgang av utstyr som letter hverdagen i protetisk arbeid. Foreleserne viser eksempler på sine egne favorittverktøy for rengjøring av overflater, beskyttelse av nabotenner under preparasjon, kiler, rengjøring av bor, prepareringssett av bor, sett av bor for polering, fresere på laboratoriet satt i system avhengig av hvilket materiale som skal freses (gips, voks, akryl, CoCr, titan), kronekuttere, kronetenger, kirurgiske fresere, suturtenger, diamantpinsetter, bruk av teflontape over ekstraksjonsalveole, og for beskyttelse av nabotenner ved adhesiv teknikk med mer. Janda påpeker at valg av borhastighet har stor betydning avhengig av hardhet på materialet man jobber med. Jo hardere materialet er, jo saktere skal man kjøre.

Andre forelesning åpner med seksjonen frilegging og tørrlegging. Janda går igjennom forskjellen mellom digital skanning og konvensjonelt avtrykk. Ved digitale avtrykk må man huske på at det du ser, ser skanneren. Dette gir utfordringer spesielt ved dype prepareringer. Skanneren liker ikke blanke overflater eller saliva, men er ikke følsom for retraksjonsvæsker og man kan alltid skanne deler av avtrykket på nytt. Når det gjelder konvensjonelle avtrykk tåler hydrofile avtrykksmaterialer noe saliva og blod. Avtrykksmaterialet har lettere for å komme inn i trange rom. Avtrykksmaterialet er følsomt for visse retraksjonsvæs-

ker og man kan ikke ta deler av avtrykket på nytt. Felles for digitalt og analogt avtrykk er kravet om en biologisk frisk gingiva. Biofilm og gingivitt kompliserer avtrykkstagningen. Videre går foreleserne gjennom ulike typer hjelpemidler for å tørrlegge.

Midler for hemostase, frileggingspasta, frileggingstråder, CCT-bor, anestesi og «kirurgi» blir demonstrert. Felles for alle hjelpemidler er viktigheten av å lese bruksanvisningen. Janda demonstrerer ved hjelp av videoer hvordan Viscostat (jernsulfat) skal brukes klinisk, samtidig med rikelig skylning med vann. Ved bruk av frileggingstråder er det viktig å pakke grundig i de gingivale lommene og unngå tråder som ligger utover tannflaten ved skanning. Eventuelle tråder på tannoverflatene vil bli fanget av skanneren og påvirke 3D-modellen negativt. Foreleserne skiller mellom grunn-, dyp-, og meget dyp subgingival preparering, med tanke på bruk av nevnte hjelpemidler. I forbindelse med konvensjonelle avtrykk bør man vurdere kriterier for valg av avtrykksmateriale. Her nevnes kriteriene stivningstid, god strekkfasthet, god fuktbarhet, høy elastisitet, visko-elastisk minne, dimensjonsstabilitet, lukt og smak. Anvend adhesiv i avtrykkskjeer og anvend rett adhesiv. Videre følger Janda opp med tips for fremstilling og sementering av provisorium.

Scholander går videre med bruk av bor og oppfordrer til å bruke rett bor til rett oppgave. Les nøye på pakningen om

anbefalt rotasjonshastighet på ulike bor. Scholander maner til å ikke bruke for høy hastighet på bor – følg retningslinjene. Med hardmetallbor må man ikke røre porselen, benyttes med lett trykk og 45 graders vinkel. Dra hardmetallboret i bevegelse mot deg. Det er kun diamantbor som skal benyttes på porselen. Ved arbeid som involverer zirkonium dioksid finnes det egnete diamantbor for dette. Her er det viktig å bevege boret hele tiden slik at zirkonium dioksid skylles vekk og ikke metter diamantene. Scholander henviser til sin favoritt kroneavløsertang med «papegøye nebb». Når kroner skal fjernes skal man bruke tangen der metallet er tykkest. Unngå å bøye eller brette for å løsne kroner, da dette medfører fare for fraktur av pilartenner. Det er viktig å fjerne porselen approksimalt for tennene for å gi plass til bevegelse. Når det er ønskelig å fjerne Emax anbefaler Scholander å slippe to spor rett ved siden av hverandre. Ved bruk av avlønertang er det forventet at den midtre delen av porselenet løsner. Hvis dette løsner kan man forsiktig prøve å fjerne de to andre fragmentene. Ikke bruk tang på Emax da frakturfare er stor. I disse tilfellene hvor adhesiv teknikk er benyttet for sementering bør man vurdere å slippe av alt.

Janda tar over og beskriver forskjellene mellom det han kaller sementeringsteknikk og adhesivteknikk. Ved sementeringsteknikk vil man oppnå makromekanisk binding gjennom en pilar med retensjon basert på riktige prepareringsprinsipper. Her kan alle typer sement benyttes. Ved adhesivteknikk vil både overflaten på pilartannen og overflaten på rekonstruksjonen behandles for å gi kjemisk og mikromekanisk binding. I disse tilfellene benyttes kun resinbasert sement. Ved sementering av zirkoniabaserte rekonstruksjoner benyttes sandblåsing på laboratoriet, og etter innprøving i munnen renses rekonstruksjonen med Ivoclean, deretter skal man bruke resinsement med MDP for sementering.

Avslutningsvis konkluderer foreleserne med noen anbefalte retningslinjer. Optimer biologisk basis før oppstart av protetisk arbeid. Identifiser risikopasienter. Tilstreb stabil okklusjon i sidesegmentene gjennom etablering av støttesoner, materialvalg, fordeling av bittkrefter, og vær oppmerksom på okklusalt design for å minimere skader av horisontale krefter. Ved komplikasjoner – husk alltid å analysere årsaken.

Martin Janda beskriver forskjellene mellom sementeringsteknikk og adhesivteknikk.